

2015 preek zondag 22 febr.
Eerste zondag in de 40 dagen
tijd.

Genesis 9: 8 tm 17

Markus 1: 12 en 13

Slecht twee zinnen heeft de evangelist Markus nodig om deze periode in het leven van Jezus te schetsen. Mattheus en Lukas beschrijven deze woestijnperiode van Jezus uitgebreid en ook wat de beproevingen in hielden. U weet het misschien, in deze evangeliën wordt Jezus alleen op de proef gesteld door Satan, die hem drie verzoeken voorlegt. Verzoeken waar Jezus zich tegen teweer stelt.



Markus voert de Satan ook ten tonele, en deze stelt Jezus op de proef, maar hoe die Satan dat deed en wat die beproevingen waren, wordt niet beschreven. Tegelijkertijd voert Markus als enige evangelist de wilde dieren in die in deze woestijnperiode bij Jezus waren. ‘Hij leefde met de wilde dieren staat er.’ Wat wil dat zeggen? Wat zijn die wilde dieren waar Jezus mee verkeerde? We komen er zo op terug. Maar eerst: wat ging er aan deze woestijnperiode, deze periode van uitzuivering vooraf?

Even hiervoor had Jezus die goddelijke, mystieke ervaring gehad dat de hemel zich opende, de Geest over hem kwam in de gedaante van een duif. En hij ervoer dat hij de geliefde zoon van God was in wie God zich verheugde. Een diepe religieuze ervaring was het, een onverwachte ervaring van immense liefde en vreugde, van de werkelijkheid van God.

Dat overkomt mensen soms, een ervaring van die andere, vreugdevolle werkelijkheid van God en van zijn Geest, een ervaring die je leven van koers kan doen veranderen.

In de traditie wordt gezegd dat vooraf gaand of juist na zo’n ervaring een crisis optreedt, een woestijnervaring.

Want de Geest is niet alleen zachtzinnig. Gods Geest is ook vaak hardhandig. Hij daalde weliswaar als een duif op Jezus neer, maar nu gooit (zo staat er in het Grieks) de Geest hem uit deze hemelse ervaring, regelrecht de helse woestijn in. Net was de hemel nog open, nu strekt de wildernis zich voor hem uit.

Zo'n verlichtende ervaring kan een mens niet vasthouden, je moet er ook weer uit zeg maar, het weerbarstige, harde leven in. Sterker nog, door zo'n lichtende ervaring van vertrouwen en liefde wordt de tegenstelling met de duistere en onbegrijpelijke kanten van het leven des te groter. Je eigen ziel, het leven kun je dan gaan ervaren als een regelrechte woestijn.

Jezus verbleef veertig dagen in de woestijn, zoals het volk Israel veertig jaar in de woestijn rondtrok. Ook Mozes verbleef veertig dagen in de woestijn, op de heilige berg van God, en Elia zocht daar God veertig dagen en nachten lang.

De woestijn, de wildernis, dat is niemandsland, overgangsgebied. Dat is barre tijd waarin je de tegenstellingen uit moet houden tussen de zinderende hitte overdag en die vrieskou 's nachts. Het is het gebied waar de polen van goed en kwaad waartussen wij mensen leven, tot in hun uiterste doorgevoerd zijn. Het is een onherbergzame, genadeloze plek, slechts zand en rotsen, geen water, geen groen, geen voedsel. Leegte, kaalslag, alles wat je in het gewone leven overeind hield, wat structuur en houvast gaf is weggefallen. Je hebt alleen jezelf, en de wind, de hitte en de stilte die bijna tastbaar is, en God.

Ongetwijfeld heeft Jezus de eenzaamheid en de stilte opgezocht, maar de woestijn, dat is niet zozeer een plek op de landkaart, maar zij staat voor een periode in je leven waar je onvrijwillig in gedreven wordt. Het is een tijd waarin je volkomen op jezelf teruggeworpen wordt. Het is een tijd van beproeving: of je stand houdt, staande blijft, het is een tijd van uitzuivering van je motieven, je gedachten, je streven, je overtuigingen. Het is een periode van crisis, van onderscheiding wat nu werkelijk wezenlijk is en wat niet, waarin de grote vragen niet meer te ontkomen zijn: 'wie ben ik, wat moet ik doen met mijn leven, wat is mijn bestemming, heb ik wel een bestemming.' Het vraagt de moed om je eigen waarheid vinden.

De Satan meldt zich, de tegenstrever van God, wilde dieren sluipen naderbij. De wilde dieren die huizen in ieder mensenhart. In mijn hart, in uw hart. Ook al willen we dat voor onszelf en voor anderen graag verbergen, ze zijn er, de wilde dieren die in ons leven; het ongetemd dierlijke in onszelf. Zijn dat niet onze driften, onze instincten? Om de beesten maar een naam te geven: de drift van de seksualiteit die ons zo kan beheersen, onze hartstochten, onze agressie die in ons kan oplaaien, onze geldingsdrang, onze bezitsdrift, het wilde dier van de haat of de jaloezie. Ze leven verscholen in de holen van ons hart, maar er hoeft maar iets te gebeuren of ze steken de kop op en worden wakker. Hoe gaan we om met dit soort instinctieve krachten en driften om?

Wat we in elk geval *niet* moeten doen is ontkennen dat deze driften in ons leven, ook al zitten ze vaak goed verstoppt. Ontkennen werkt averechts en het hoeft ook niet.

Want God heeft ons zo geschapen met instincten en driften en hij zag dat het goed was. En toen Jezus zich ervoer als de geliefde Zoon van God, dat zal toch ook betekenen dat hij zich zonder voorbehoud aanvaard en gedragen voelde, met wilde dieren en al.

En ook de wilde dieren gingen de ark van Noach in, kwamen weer naar buiten en kregen een plek onder de regenboog. Ook met de wilde dieren werd het verbond gesloten.

God heeft ons geschapen met al onze driftmatigheid. En die hebben we domweg nodig, hoe bloedeloos en tam zouden wij zijn zonder, het is niet eens voor te stellen!

Maar het funeste en tragische is dat juist het christendom in de loop van de eeuwen zo bang werd voor de krachten van seksualiteit, agressie en machtsdrift en noem maar op, dat die gevaarlijke krachten onderdrukt moesten worden, liefst met wortel en tak uitgeroeid moesten worden in een mensenziel. Juist het christendom legde in de loop van de tijd vaak de nadruk op engelachtige heiligheid en lichaamsloze spiritualiteit. Onze lichamelijke werd verdacht gemaakt en zo werden onze driftmatigheden problematisch. Maar onze dierlijke driften worden pas een probleem als ze ontkend of onderdrukt worden, of voor zondig verklaard of uitgeroeid. Maar de driftmatigheden horen bij de aard van het beestje. Onderdrukken of ontkennen lukt op den duur natuurlijk niet en erger nog: er is die akelige wetmatigheid dat alles wat onderdrukt wordt op een vervormde destructieve manier weer boven komt. De schandalen van seksueel misbruik van kinderen door geestelijken zijn daar een ellendig voorbeeld van.

In mythen en sprookjes van alle culturen komt de held die op weg is gegaan om een jonkvrouw van de draak te bevrijden vaak op zijn weg in aanraking met wilde dieren: wolven, vossen, leeuwen enzovoort. In de sprookjes van Grimm komt je daar prachtige verhalen over tegen. En de wijsheid van de held bestaat er in dat hij deze wilde dieren niet doodt, maar in leven laat en temt, waardoor ze zijn vrienden worden, zijn dienaren, helpende krachten. Zo deed ook onze held, Christus.

‘Hij leefde er temidden van de wilde dieren en engelen.’ Dat ene kleine zinnetje schetst hoe Jezus de wilde dieren in zichzelf getemd heeft en er mee kon verkeren in harmonie, zonder angst voor hun verscheurende, gevaarlijke krachten. Hij is ze in zijn ziel onder ogen gekomen en heeft ze geïntegreerd. En ook heeft hij begrepen dat wij in onze geestelijke idealen niet moeten te streven om geestelijker zeg maar engelachtiger te zijn dan God ons heeft geschapen.

Mensen zijn geen engelen, geen dieren maar een ingewikkeld en prachtig wezen daar tussen in.

Dit gebeurde in de woestijn van het hart, waar Jezus tot diepe zelfkennis kwam. Deze woestijnperiode *moest* wel aan Jezus missie en opdracht vooraf gaan. Hij kon pas aan zijn roeping gevolg geven toen hij zichzelf en de wilde dieren en engelen in zichzelf onder ogen was gekomen. Hoe zou hij anders onze innerlijke verscheurdheid, onze angsten en bezetenheid kunnen temmen en tot eenheid brengen als hij ze niet in zichzelf tot eenheid had gebracht? En wij, hoe kunnen wij de krachten van de driftmatigheid bij anderen onderkennen en accepteren als we blind zijn voor de wilde dieren in ons eigen hart?

Het is wel een van de grootste en moeilijkste opgaven waar we in ons leven mee te maken krijgen, het laten leven, temmen en tot positieve krachten maken van de wilde dieren. Hoe moeilijk is het evenwicht te vinden tussen het onderdrukken of juist het loslaten van de wilde dieren. Laten we ons daar geen illusies over maken.

Geen dier zo dierlijk als het zoogdier mens. Geen dier gevaarlijker, destructiever, onvoorspelbaarder en moordzuchtiger als de wilde dieren van onze driften de vrije teugel krijgen. Of juist met geweld onderdrukt worden. Voor niets moet je zo bang zijn als de losgebroken en ongetemde krachten van machtshonger, geldingsdrang of agressie en de overhand nemen, als iedere vorm van zelfkennis, bezinning en geest ontbreekt. De wereld gaat er bijkans aan ten onder.

Jezus leefde er temidden van de wilde dieren en engelen dienden hem. Een paradijselijk tafereel is het van harmonie en eenheid. De wilde dieren liggen aan zijn voeten, mak als een lam zijn de leeuw en de wolf. Een rabbijnse fantasie over het paradijs is dat engelen af en aan vliegen met geurige gerechten en koele wijn, zij dienen hem.

De Mensenzoon is hij of zij die boven en beneden, dier en engel in zichzelf heeft samengebracht tot een eenheid. Hij heeft het domein van de driften en van de geest in zichzelf in evenwicht gebracht, heeft zijn motieven en drijfveren uitgezuiverd. In harmonie met zichzelf zit hij op de troon van zijn leven, soeverein en vrij. Vrij is hij, innerlijk vrij. Hij is klaar, bereid en in staat om zijn weg te gaan en zijn missie te beginnen.

Amen

